

Innst. S. nr. 199

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument nr. 8:64 (2002-2003)

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Rolf Reikvam og Inge Ryan om en statusrapport om IT- og kunnskapssenteret på Fornebu

Til Stortinget

SAMMENDRAG

IT- og kunnskapssenteret på Fornebu ble etablert med et formål om "å skape et senter av internasjonal betydning som skal bidra til ny næringsvirksomhet og nye utdanningsfunksjoner i et samspill mellom forskning, utdanning og næring" (Budsjett-innst. S. nr. 2 (1997-1998), familie-, kultur- og administrasjonskomiteen). Kunnskapsparken på Fornebu er blitt en av de største næringspolitiske enkeltstående i norsk historie. Private eiere har satset 900 mill. kroner, og staten har gjennom SIVA - selskapet for industrivekst - brukt over 400 mill. kroner.

I tillegg til tegn på misforhold mellom Stortingets intensjoner om kunnskapssenteret og de faktiske realiseringene, har det også vært reist kritikk rundt kunnskapsprosjektets egnethet som næringspolitisk virkemiddel. Et IT- og kunnskapssenter som næringspolitisk idé er basert på at ett stort senter for avansert teknologiproduksjon er et godt og riktig grunnlag for fremtidig økonomisk vekst. Utbyggingen var videre fundert i perspektivet om at IT-næringen er et lokomotiv som trekker resten av økonomien med seg, og at det derfor påligger det offentlige å legge forholdene til rette for nye næringer. Senteret ble heller aldri gitt en skikkelig vurdering og plassering innenfor en nasjonal struktur for virkemidler og næringsutvikling.

Det er etter forslagsstillernes mening grunnlag for å hevde at beslutningen om etablering av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu skjedde på grunnlag av antakelser om senterets næringspolitiske effekter som

hadde begrenset realisme. Sammenhengene mellom forutsetningene for, innholdet i og effekten av IT- og kunnskapssenteret på Fornebu fremstår derfor som i beste fall uklare.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innen ett år om å fremlegge en uavhengig statusrapport om IT- og kunnskapssenteret på Fornebu, med vekt på å få en vurdering av om utviklingen av senteret er i tråd med Stortingets intensjon, og analysere prosjektets konsept og dets egnethet som næringspolitisk virkemiddel."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Bendiks H. Arnesen, Grethe Fossli og Aud Gaundal, fra Høyre, Silja Ekeland Bjørkly, Ivar Kristiansen og Michael Momyr, fra Fremskrittspartiet, Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm, fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide og Olaf Gjedrem, og fra Senterpartiet, Odd Roger Enoksen, viser til Stortingets vedtak 7. mars 2000 om valg av statens private samarbeidspartner for utbygging av IT- og kunnskapssenteret på Fornebu som var niende gang saken ble behandlet i Stortinget. Flertallet har merket seg forslagsstillernes begrunnelse om at senteret aldri ble gitt en skikkelig vurdering. Flertallet sier seg uenig i dette og minner om at regjeringen Bondevik I i perioden 1998-2000 la frem flere meldinger og proposisjoner som drøftet ulike sider ved planene om et IT- og kunnskapssenter på Fornebu. I tillegg ble det arrangert en omfattende internasjonal konkurranse der interesserte aktører måtte legge frem gjennomarbeidede planer som omfattet både visjon, nærings- og eidsutvikling. Flertallet vil derfor hevde at saken er blitt behandlet på en grundig måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet registrerer at forslagsstillerne viser til at Silicon Valley har utviklet seg gjennom en langvarig og organisk vekst, mens IT- og kunnskapssenteret på Fornebu er et planlagt senter som skulle bruke 5 år på å utvikles. Disse medlemmer viser til Hovedavtalen mellom staten og IT-Fornebu Technoport som slår fast at avtalen mellom IT Fornebu AS og IT Fornebu Eiendom AS har et 15 års perspektiv. Disse medlemmer vil videre vise til at det finnes en rekke eksempler internasjonalt på planlagte sentre som er blitt vellykket. Disse medlemmer vil fremheve Oulo i Finland, som fra tidlig på 1980-tallet og frem til annen halvdel av 1990-tallet utviklet et svært vellykket kunnskapssenter som bygger på et tilsvarende konsept som IT- og kunnskapssenteret på Fornebu.

Disse medlemmer har registrert forslagsstillerens synspunkter om at prosjektet lider av mangel på leietakere, at troen på prosjektet er borte og at det er reist kritikk mot senterets egnethet som politisk virkemiddel. Disse medlemmer vil understreke at det ennå er for tidlig å si noe om IT- og kunnskapssenteret på Fornebu blir en suksess eller ikke, ikke minst fordi aktiviteten først nylig er kommet i gang. Disse medlemmer vil minne om ESAs gjennomgang av regelverket og uavklarte rettighetsforhold mellom staten og Oslo kommune, som bidro til at IT Fornebus eiendomsovertakelse først fant sted 29. juni 2001. Disse medlemmer registrerer at siden den tid er Terminalbygget på Fornebu ombygget, en helhetsplan for utviklingen av senteret er utarbeidet, aktiviteten er kommet i gang med leietakere innen forsknings- og næringsvirksomhet samtidig som incubatorvirksomheten er i gang. Disse medlemmer vil videre fremheve at Norges mulig fremste forskningssenter innen IKT - Simula - for lengst er etablert og i gang med sin virksomhet.

Disse medlemmer minner om at deler av norsk næringsliv i dag sliter med betydelige problemer. Dette tilsier at behovet for å bygge opp en kunnskapsindustri i Norge er enda større i dag enn da beslutningen om etableringen av IT- og kunnskapssenteret ble truffet. Disse medlemmer er kjent med at det i andre land og regioner arbeides med å utvikle attraktive kunnskapssentra som et ledd i arbeidet for å delta i den internasjonale konkurransen. De fleste er utviklet etter noenlunde tilsvarende konsepter som Fornebu. Disse medlemmer vil fremheve at dette heller ikke er noe nytt i Norge, fordi skiftende regjeringer har vært med på å utvikle tilsvarende virkemidler over hele landet gjennom etableringen av forskningsparker, næringshager mv. i regi av SIVA, som også står som statens representant på Fornebu.

Disse medlemmer vil understreke at det var bred politisk oppslutning om at det skulle etableres et IT- og kunnskapssenter på Fornebu. Disse medlemmer konstaterer at de forutsetninger som Stortinget la til grunn gjennom vedtak, er blitt gjennomført så langt det har vært mulig på den korte tiden som er gått. Disse medlemmer mener det heller ikke har

skjedt ting som tilsier at det er behov for en granskning eller nye vurderinger fra Stortingets side. Disse medlemmer vil hevde at mer uro og tvil kan bidra til å skade utviklingen av senteret og vil derfor ikke være i samfunnets interesse.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn foreslå at dokumentet ikke bifalles.

Disse medlemmer vil derimot stille seg positive til en gjennomgang av de mange satsningene som er gjort i Norge i form av forskningsparker, næringshager mv. i regi av SIVA. En helhetlig gjennomgang av erfaringene fra ulike kompetansesentra bør gi en vurdering av fortiden, men også kunnskap som kan bidra til å styrke norsk næringsliv i tiden fremover. Disse medlemmer mener en omfattende evaluering som analyserer erfaringer fra kunnskapssentra og foretar vurderinger av utviklingstrekk, fremfor ensidig å vurdere IT- og kunnskapssenteret på Fornebu hvor eiendommene ble overtatt for 22 måneder siden og er i en oppstartfase, vil være verdifullt. Disse medlemmer har merket seg at slike analyser legges til grunn for næringspolitikken i mange land.

Disse medlemmer vil vise til at økt innovasjon og nyskaping er den største utfordring som norsk næringsliv står overfor, særlig med sikte på å bygge opp en mer kunnskapsbasert næringsvirksomhet som følge av de økte krav til kunnskap og kompetanse både i næringslivet og i samfunnet for øvrig. De nye vekstindustriene er i det alt vesentligste forskningsbaserte. Det betyr at samspillet mellom forskningsmiljøene, bedriftene og investormiljøene blir enda viktigere enn før.

Disse medlemmer vil imidlertid peke på at et slikt samspill er krevende fordi det mangler et samarbeidsgrunnlag fra før. Formålet med å etablere kunnskapssentra som IT Fornebu, forskningsparker eller tilsvarende er blant annet å gi et slikt samarbeid en konkret ramme og et innhold som kan bidra til å fremme samarbeidet.

Disse medlemmer mener det er viktig å bygge på og utnytte de erfaringer som er gjort både i Norge og i andre land gjennom ulike former for kunnskapssentra. En kartlegging av erfaringer og lærdommer fra slike satsinger vil være nyttige innspill til en diskusjon om virkemiddelbruken i norsk næringsliv.

Disse medlemmer går derfor inn for at det fremlegges en utredning av erfaringene med de mange satsinger av denne type som er gjort i Norge i regi av SIVA og SND. Det er imidlertid ønskelig at det ikke brukes mye ressurser på en rapport som bare konkluderer med en vurdering av fortiden, men at rapporten bringer kunnskap og erfaring som kan bidra til å styrke norsk næringsliv.

Disse medlemmer vil legge vekt på at en slik utredning bør ta for seg konsekvensene av den globale økonomien og de nye utviklingstrekkene i internasjonal økonomi. Gjennom flere år har en kunnet observere hvordan bedrifter, investeringer og kvalifisert arbeidskraft flytter over landegrensene. Det skyldes at for å øke sin konkurranseevne og utviklingskraft søker bedriftene miljøer med sterke formelle og uformelle

forbindelser mellom utdanning, FoU, spesialisert arbeidskraft, risikovillig kapital, krevende kunder og konkurrenter. Dette har igjen medført en økende konkurranse mellom Europas regioner om å utvikle attraktive sentra for å tiltrekke investeringer og etableringer av de mest attraktive bedriftene og kompetansemiljøene. Europas økonomiske kart er i endring og trenden peker i retning av økt fokusering både geografisk og kompetansemessig. Disse medlemmer vil peke på at uten effektive mottrekk vil Norges posisjon som utkant bli ytterligere forsterket.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en utredning som omfatter følgende punkter:

- a) En vurdering av erfaringene fra kunnskapssentra som virkemiddel for å skape synergier ut fra samspillet mellom forskning, utdanning og næringsvirksomhet.
- b) En analyse av erfaringer fra kunnskapssentra som er designet fra grunnen gjennom samarbeid mellom staten og private (Oulo, Sophia Antipolis, Montpellier).
- c) En drøfting av muligheter for å utnytte disse erfaringene til å styrke IT Fornebu og regionale initiativ med sikte på å gjøre disse til et sentralt element i utviklingen av et innovasjonssystem i Norge."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at da saken ble behandlet av Stortinget i 1999 besluttet flertallet, bestående av Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, at IT-senteret skulle realiseres gjennom et felles eierskap mellom staten og en privat interessent. Dette førte til at regjeringen Bondevik I utarbeidet en kravspesifikasjon til de private interessentene som ønsket å konkurrere om prosjekter.

Disse medlemmer viser til at disse partier under etableringen av IT Fornebu var opptatt av å sikre konkurranse om utbygging av IT-senteret, og i større grad å selge hele eller deler av næringsarealet til interesserte IT-bedrifter til høystbydende. En slik fremgangsmåte ville ha sikret at bedriftene som etablerte seg på Fornebu, også ville være av dem som hadde størst tro på visjonen om et IT- og kunnskapssenter. Et kunnskapssenter som ville bygget på et frivillig samspill mellom IKT-basert og nyskappingsorientert næringsliv og forsknings- og utviklingsmiljøer, ville kunnet gi svært positive ringvirkninger for IKT-sektoren i Norge.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Inge Ryan, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innen ett år om å fremlegge en statusrapport om IT- og kunnskapssenteret på Fornebu, med vekt på å få en vurdering av om utviklingen av senteret er i tråd med Stortingets intensjoner, og

analysere om prosjektets konsept som næringspolitisk virkemiddel har virket som forutsatt."

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil påpeke at den detaljstyring flertallet på Stortinget la opp til på IT-senteret på Fornebu, innebar en sterk sentralisering av beslutningene og at staten ble sikret kontroll i alle policyskappende organer på IT-senteret. Dette vitnet om en manglende forståelse for dynamikken i næringslivet og særlig for hvordan kunnskaps- og nyskappingsbedrifter utvikles. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at dynamiske, innovative næringsmiljøer sjelden skapes innenfor sentraliserte, statskontrollerte institusjoner, men snarere i et uformelt samspill mellom kreative enkeltmennesker, bedrifter, forsknings- og utviklingsmiljøer. Disse medlemmer mener det derfor hadde vært mer vellykket om IT- og kunnskapssenteret på Fornebu hadde funnet sin form i et likeverdig og frivillig samarbeid mellom de bedriftene, forsknings- og utdanningsinstitusjonene som ønsket å etablere seg på Fornebu.

Disse medlemmer viser til at staten har forpliktet seg til å gå inn med 425 mill. kroner i prosjektet, og vil vise til at Regjeringen følger opp det som flertallet på Stortinget den gang bestemte. Disse medlemmer viser likevel til at det som var en av de store norske prestisjesakene på 1990-tallet, fremstår våren 2003 som et lite kontorfellesskap. IT Fornebu-prosjektet viser med tydelighet at den statlige industripolitikk Arbeiderpartiet utviklet på 1950-tallet, og som de fremdeles ser ut til å tro på i enkeltsaker som IT Fornebu, gir dårlige resultater.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til at forutsetningene som kunnskapssenteret ble grunnlagt på er grunnleggende feil. I motsetning til forbildene Silicon Valley og Cambridge som senteret ble basert på, er kunnskapsparken på Fornebu et "top-down" planlagt senter som ikke er vokst fram basert på områdets naturlige forutsetninger og dynamiske vekst, faktorer som er grunnleggende forutsetninger i de økonomiske teoriene som senteret nettopp ble drevet fram på. Ideen står i kontrast til rådende tanker om at naturlige og stedlige forutsetninger skal være grunnpilaren i næringspolitiske satsinger. Det er tilstrekkelig å vise til at mens utbyggingen på Fornebu startet, vokste det samtidig fram et dynamisk og spennende IKT-miljø i Nydalen i Oslo.

Disse medlemmer mener at ideen om et slikt kunnskapssenter står i skarp kontrast til den ellers brede politiske enigheten om å ta hele landet i bruk.

Disse medlemmer mener at ideen om et slikt kunnskapssenter ikke ble understøttet av noen seriøse vurderinger av markedsutvikling for IT, telecomprodukter og teletjenester.

Disse medlemmer mener at ideen om et slikt kunnskapssenter er ikke fundert på behov som aktører i næringa selv har uttrykt.

Disse medlemmer mener derfor at et kunnskapssenter på Fornebu representerer en svært misfor-

stått og gammeldags måte å drive aktiv næringspolitikk på.

Oppslag fra media referert i forslaget peker på at det resultatet er blitt helt som forventet, nemlig næringspolitisk lite vellykket, og at det er viktige næringspolitiske erfaringer å trekke fra en slik satsing. Disse medlemmer peker på at det er for tidlig å be om en evaluering av prosjektet, og har på denne bakgrunn derfor bedt om en statusrapport til Stortinget om prosjektet som drøfter om utviklinga på senteret hittil er i tråd med Stortingets intensjoner, sammen med en grundig analyse av prosjektets konsept og dets egnethet som næringspolitisk virkemiddel.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen foreta en utredning som omfatter følgende punkter:

- a) En vurdering av erfaringene fra kunnskapssentra som virkemiddel for å skape synergier ut fra samspillet mellom forskning, utdanning og næringsvirksomhet.
- b) En analyse av erfaringer fra kunnskapssentra som er designet fra grunnen gjennom samarbeid mellom staten og private (Oulo, Sophia Antipolis, Montpellier).

- c) En drøfting av muligheter for å utnytte disse erfaringene til å styrke IT Fornebu og regionale initiativ med sikte på å gjøre disse til et sentralt element i utviklingen av et innovasjonssystem i Norge.

Forslag 2

Dokument nr. 8:64 (2002-2003) - forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Rolf Reikvam og Inge Ryan om en statusrapport om IT- og kunnskapssenteret på Fornebu - bifalles ikke.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber Regjeringen innen ett år om å fremlegge en statusrapport om IT- og kunnskapssenteret på Fornebu, med vekt på å få en vurdering av om utviklingen av senteret er i tråd med Stortingets intensjoner, og analysere om prosjektets konsept som næringspolitisk virkemiddel har virket som forutsatt.

Oslo, i næringskomiteen, den 6. mai 2003

Olav Akselsen
leder

Øystein Hedstrøm
ordfører